

«КВАНТОВА СУПЕРПОЗИЦІЯ» ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ І ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ

Постановка проблеми. Податки суть публічні фінанси. Не тільки ті, що вже перераховані в публічні фонди коштів, але й ті, які ще очікують свого перерахування з рахунків приватних власників або з їхньої готівки, з матеріальних еквівалентів цих грошей, коротше кажучи, із всіх об'єктів оподаткування на відповідні рахунки публічних фондів коштів. У реальному житті цей процес не безпідставно ототожнюється з ефективністю оподаткування й не просто, як у дзеркалі, відображає, а по-театральному багатократно збільшує всі достоїнства й недоліки відповідної системи оподаткування. Але чи тільки їх одних? А може віддзеркалює не тільки юридичні аспекти оподаткування, а ще якимось іншим чином податково-правової дійсності?

Ступінь наукової розробки проблеми. У науці фінансового права ще в радянський період її розвитку утвердилося та стало тотально пануючим розуміння фінансового права як форми публічних фінансів. Фактично у незміненому вигляді воно перенесене і в пострадянську науку фінансового права. Про хибність даного підходу до розуміння фінансового права уже неодноразово писалося представниками Чернівецької наукової школи з фінансового права, а головне – незаперечні докази цього не перестає демонструвати швидкоплинна фінансово-правова дійсність. Одним з таких доказів, на нашу думку, є загальнопоширене у світі явище несплати платниками у повному обсязі сум належних їм податкових платежів у публічні фонди фінансових ресурсів, яке найчастіше кваліфікується, як ухилення від оподаткування. І будь-які зміни юридичних конструкцій податку та правових начал системи оподаткування, як переконує багаторічна світова практика, не спроможні викоренити юридичними засобами явище уникнення від оподаткування. Проте ні радянські, ні пострадянські теоретики податкового права не вели пошуків причин явища раніше та не здійснюють їх нині поза юридичними аспектами оподаткування – цього не дозволяла раніше та унеможливило й нині наукова парадигма, у межах якої вони вибудовують свої концепції. Ця парадигма, образно кажучи, економічного детермінізму у фінансовому праві (як частковий прояв економічного детермінізму у

суспільствознавстві в цілому), сформульована вперше ще К.Марксом у «Критиці Готської програми». Поза увагою теоретиків фінансового права з позицій даного підходу залишаються ряд сутнісних властивостей власне публічних фінансів, а також перебільшується роль фінансового права як інструменту регулювання публічних фінансів, приписується йому по суті зворотній детермінізм, якого в природі немає.

Метою автора у даній статті є спроба довести наявність поза юридичних причин (поряд, звичайно, із юридичними) постійного ухилення значної частини платників податків від сплати належних їм сум обов'язкових платежів, розкрити природу цих причин, зробивши цим самим можливим їх подолання в майбутньому.

Виклад основного матеріалу. Аксіомою став факт, що найважливішою функцією оподаткування є забезпечення інститутів публічної влади грошовими ресурсами для здійснення ними власних функцій. Величезний історичний досвід людства переконує, що нездатність інститутів публічної влади забезпечити себе в достатній мірі публічними фінансовими ресурсами завжди оберталася їхньою загибеллю, а також крахом відповідних суспільств. І навпаки, ті соціуми, інститути публічної влади яких забезпечують достатні податкові надходження, функціонують нормально, а частина з них завдяки також сприянню інших позитивних факторів суспільного розвитку навіть процвітають. Ось яка унікально висока ціна ефективного оподаткування.

Аксіоматичним є й інший факт - ще ніколи й ніде у світі жодному інституту публічної влади, жодній державі не вдавалося досягти належного рівня сплати податків їх платниками. Знову ж історичний досвід переконує, що останнє явище, хоча не однаковою мірою, охоплює як правові, демократичні, так і неправові, тоталітарні країни. Наприклад, тільки за офіційними даними, щорічно протягом останніх п'яти років не сплачувалося податків: в Україні – від 40 до 50 мільярдів гривень; у США - по кілька сотень мільярдів доларів; у Китаї - по кілька сотень мільярдів юанів. Це притім, що в останній країні існує й нерідко застосовується страта за несплату подат

ків, а також досить жорсткі покарання за це в США. Україна й тут пасе задніх.

Як переконає практика, немає жодної держави у світі, платники податків якої сплачували б податки в належній мірі зі всіх об'єктів або суб'єктів оподаткування, навіть під страхом позбавлення неплатників податків життя. При порівнянні міри сплати податків бідними й середніми верствами сучасних суспільств, з одного боку, і багатіями, з іншого, виявляється ще один парадокс - багатії за питомою вагою виявлених неплатників у кілька разів частіше приховують об'єкти оподаткування в порівнянні з іншими верствами суспільств, використовують у цих цілях цілі армії професіоналів.

Ретроспективний аналіз оподаткування також виявляє системні явища уникнення від сплати податків у всіх країнах при пануванні різних податково-правових доктрин держав. Біля двохсот років найпоширенішою серед них є доктрина податково-правового етатизму. Він остаточно сформувався й утвердився в податково-правовій практиці держав за допомогою раціонально-логічних методів теорії фінансового права в XIX столітті. Юридичною сутністю етатистської доктрини оподаткування є: а) повний відрив публічних інтересів від приватних інтересів індивідів і вульгарне протиставлення перших другим; б) встановлення юридичної нерівності платника податків і держави як одержувача й власника всіх податкових надходжень у казну; в) проголошення пріоритетними в податкових правовідносинах інтересів держави й фактичне встановлення на цій підставі повного панування податкових інтересів держави й таке ж повне ігнорування природних прав і законних інтересів платників податків; г) побудова всієї системи оподаткування в суспільстві за владним критерієм. В Україні, Російській Федерації, інших пострадянських країнах ця юридична сутність етатизму в оподаткуванні ще більше підсилюється недостатнім розвитком ринкових механізмів, приватної власності, громадянського суспільства, що сприяє поглинанню останнього державою. Сутність парадигми податково-правового етатизму може бути адекватно відбита в понятті «наказ суверена».

У середині XX століття була знайдена альтернатива податково-правовому етатизму – персоноцентризм (людиноцентризм за іншою термінологією) в оподаткуванні. Ця доктрина оподаткування стала класичним постмодерном у даній сфері суспільних відносин. Для її обґрунтування були переважно застосовані чуттєво-інтуїтивні, позараціональні методи пізнання податку й по-

даткового права. Персоноцентризм насамперед виявився в соціалізації, гуманізації цілей і методів оподаткування. Він став закономірним наслідком появи після другої світової війни нового покоління конституцій держав світу – соціально-інструментальних демократичних моделей сучасних конституцій. На протигагу етатистській доктрині оподаткування персоноцентристська стала іншою крайністю – протиставленням приватних інтересів індивідів їхнім публічним інтересам, підміною публічних начал в оподаткуванні по суті приватним началом. Сутність парадигми податково-правового персоноцентризму може бути виражена поняттям «**владна рекомендація**». Остання пропонує моделі поведінки платників податків, серед яких вони вибирають на власний розсуд найбільш бажану модель для даного конкретного випадку. Причому для наступної, логічно ідентичної, але фактично іншої ситуації цей же платник податків може вибрати й іншу модель власного поведінки як платника податку, більше відповідну його особистим інтересам. Тобто ухилення від оподаткування в цьому випадку здобуває риси законного діяння, що саме по собі абсурдно.

Аналіз чисельної фінансово-правової літератури переконає, що причини неефективності оподаткування, ухилення від податків найчастіше шукануть в недоліках юридичних конструкцій податку, побудови податкових систем у цілому [9; 6]. Багато в чому це справді так. Але при більш ретельному аналізі теорії й практики оподаткування в різних країнах світу виявляється, що, на нашу думку, основоположну першопричину недостатньої ефективності будь-яких систем оподаткування у світі варто шукати в парадоксальних, взаємовиключних властивостях публічних фінансів задовольняти приватні та публічні інтереси, але не одночасно, а залежно від збігу обставин. Це явище біполярності властивостей об'єкта надзвичайно складне й у юриспруденції, наскільки нам відомо, ще зовсім не досліджене, але зате добре вивчене в інших науках.

Наприклад, у квантовій фізиці аналогічне явище позначене фундаментальним для цієї науки поняттям **квантової суперпозиції**. Воно й у квантовій теорії було настільки парадоксальним, незвичним і не сприймалося з позицій здорового глузду, що навіть великому Альбертові Ейнштейну, до речі, також одному із творців квантової теорії, не давало спокою до самої смерті, незважаючи на безліч блискучих практичних підтверджень і втілень цього явища. Творців однієї із найважливіших теорій XX століття – квантової

фізики – глибоко стривожила незвичайна ситуація, коли їхню науку не те щоб зрозуміти, але й представити виявилось неймовірно важко, настільки кардинально іншою виявилася нова парадигма цієї науки. Будучи здебільшого не тільки унікальними розумниками, але й тонкими гумористами одночасно, фізики-теоретики для більш наочного пояснення парадоксів своєї науки стали застосовувати не менш парадоксальних для настільки високої теорії персонажів. За їхньою допомогою вони намагалися полегшити один одному й особливо простим смертним розуміння своєї теорії. В 1935р. один із засновників квантової фізики Ервін Шредингер ризикнув пояснити за допомогою kota, мабуть, найскладніше для сприйняття навіть витонченими фахівцями положення квантової теорії – фундаментальне поняття **квантової суперпозиції**, що відображає аналогічне явище об'єктивного світу, сутність якого полягає в тім, що певним об'єктам дійсності або їхнім системам в один і той же час властиві **взаємовиключні властивості**, внаслідок чого неможливо точно вгадати або обчислити, якщо не вести постійного спостереження за ними, яка із цих властивостей домінуватиме у відповідний момент часу. З тих пір й існує в середовищі еліти світового наукового співтовариства, і не тільки в ньому, метафоричний вираз «кіт Шредингера», що вказує на парадоксальність явища, ним позначуваного [11, с.255].

Уперше ж у науці персонаж kota використав для пояснення казусів природи відомий англійський математик, автор бестселера «Аліса в країні чудес» Льюїс Керролл. Це він придумав Чеширського kota, що вмів зникати так, що від нього залишалася тільки посмішка. Навряд чи міг здогадуватися цей великий учений і фантаст, що своїм котом він окреслив контури майбутньої теорії квантової фізики, про яку в той час ще ніхто й не здогадувався, оскільки її було створено лише через піввіку опісля. Проте досить імовірно, що прототипом kota Шредингера і був не менш знаменитий Чеширський кіт.

Чи має вищеописаний нами випадок зі становлення теорії квантової фізики хоча б якесь відношення до розвитку теорії фінансового права, особливо до її частини, іменованою податково-правовою теорією? На перший погляд, навряд чи має. Однак при більш ретельному проникненні в цей приклад необхідно погодиться, на нашу думку, із протилежним твердженням - так, має! Наведений нами вище приклад зі становлення теорії квантової фізики ніби підштовхує й нас глянути із зовсім інших, нетрадиційних методо-

логічних позицій на найфундаментальнішу проблему теорії податкового права - проблему його ефективності, дозволяє побачити істинні причини споконвічного уникання дуже багатьма платниками податків сплати належних сум податків, відкриває дорогу до якісного перетворення податкового права сучасних держав у напрямку підвищення його ефективності шляхом не тільки вдосконалювання техніки податкового права, але й виховання найвищої податково-правової культури платників податків.

Щоб цього досягти, необхідно насамперед «переозброїтися» методологічно, не нехтуючи при цьому філософією як загальною методологією всіх наук, а також класичною методологією природознавства, адже суспільство – це вища форма природи. Як дуже точно резюмував ще один великий бунтар науки ХХ століття Пол Фейєрабенд, «Якщо мати на увазі великий історичний матеріал і не прагнути «очистити» його на догоду своїм нижчим інстинктам або внаслідок прагнення до інтелектуальної безпеки до ступеня ясності, точності, «об'єктивності», «істинності», то з'ясовується, що існує лише один принцип, який можна захищати за всіх обставин і на всіх етапах людського розвитку – **припустимо все**» [10, с.47].

У податково-правовій теорії, на нашу думку, не тільки припустимо, але й конче потрібно замінити однокілі доктрини етатизму й персонцентризму в оподаткуванні егалітарною доктриною податкового права. Ця концепція позитивно зарекомендувала себе уже в цілому ряді країн світу [2, с.24-32]. Вона принципово відрізняється від етатистської та персонцентристської доктрин оподаткування тим, що не протиставляє платника податків і державу одне одному – у податковому праві вони атрибутивні. Однак головне полягає в тому, що вона виходить із діалектичної єдності приватних і публічних інтересів платника податків. Публічні суб'єкти, насамперед, держава, з позицій цієї концепції не мають у податковому праві власних інтересів, а є тільки інструментом задоволення публічних потреб окремих індивідів, їхніх співтовариств і соціуму в цілому. Саме останні, індивіди і їхні співтовариства, весь соціум є носіями як публічного, так і приватного інтересів. Така «концентрація» і «диференціація» соціальних інтересів в окремих індивідах і їхніх співтовариствах, за оцінкою М.Вебера, сама собою є тим природним началом, що веде до зародження того або іншого порядку й утворює його нормативну структуру [12, S.196], у нашій випадку – податкове право платника податків.

Вище запропонований нами потребовий підхід до розкриття сутності оподаткування як винятково складного багаторівневого й багатомірного суспільного явища дозволяє розділити всі потреби індивіда – платника податків на приватні й публічні. Перші для кожного платника податків відрізняються строго індивідуальним або, у крайньому випадку, груповим характером. Вони задовольняються винятково ним самим або переважно платником податків особисто. Не тому, що вони другорядні відносно публічних потреб, а в силу їхньої природи. Публічні ж потреби мають загальний характер. Вони об'єктивно властиві й украй необхідні якщо не кожному індивідові, то надзвичайно широкому колу їх, тобто вони теж приватні потреби, але усвідомлені й загальнозатребувані цими індивідами, їх соціумом в якості необхідних для всієї спільноти людей у прийнятих у відповідному соціумі формах. Якщо вести мову про громадянське суспільство, то це, звичайно, закон.

Ці потреби задовольняються за рахунок фінансових ресурсів, створюваних також платниками податків. І хоча визначену соціумом частину цих фінансових ресурсів платник податків і зобов'язаний сплачувати у формі податків на задоволення публічних потреб, тим більше, що дана частина до її фактичної появи в платника податків у якості його доходу або іншого об'єкта оподаткування «де-юре» уже оголошена публічною власністю, до певного моменту часу для соціуму в цілому завжди залишається таємницею, сплатив платник податків конкретний податковий внесок чи не сплатив, а залишив його собі й дана частина фінансів фактично також задовольняє його приватні інтереси. Якщо податок платником податків сплачений, то частина фінансових ресурсів платника податків, що надійшла як податок, фактично стає суспільним надбанням і втрачає властивість задовольняти особисті потреби її платника, залишаючи за собою тільки властивість задовольняти публічні потреби. У протилежному випадку ця частина фінансових ресурсів платника податків продовжує реально бути наділеною обома властивостями одночасно, завдяки чому й виникає парадоксальне явище, субстанційно аналогічне тому явищу, яке у квантовій фізиці одержало найменування квантової суперпозиції, або невлітлого кота Шредингера.

Чи можливо в принципі піяти податково-правового кота Шредингера? Тобто, чи можливо уникнути одночасного прояву протилежних, більше того – взаємовиключних властивостей тією частиною фінансових ресурсів платника

податків, що призначена для сплати ним у якості податку? І етатистська, і персонорентристська доктрина оподаткування виходять із позитивної відповіді на дане питання. Така впевненість їхніх прихильників ґрунтується в першу чергу на розумінні податкового права як правової форми податкових суспільних відносин, на постулюванні економічного детермінізму в податковому праві. В остаточному підсумку ними робиться висновок, що наявні поки що ухилення від сплати податків обумовлені насамперед недоліками юридичних конструкцій податків, а також і пробілами існуючих податкових систем [7; 4], тому податково-правові реформи в країнах світу, які то набувають масового характеру, то тимчасово згасають, і спрямовані в основному на подолання юридико-технічних проблем оподаткування.

Погодитися тільки із цими поясненнями перманентної несплати багатьма платниками податків і перестати шукати інші причини цього явища, на нашу думку, означало б упасти в не менш небезпечну оману, ніж прихильники двох вище викладених податково-правових доктрин. Поглиблений аналіз інституту податкового права з позицій системного підходу до нього – мабуть, ніхто не стане заперечувати, що податок і податкове право суть явища системні – виявляє, що вищевикладені елементаристські уявлення про податкове право методологічно глибоко помилкові й теоретично неспроможні, нав'язані традиціями марксистського підходу до права як до надбудовного явища, на їх думку, цілком і повністю детермінованого економікою. Зокрема, К.Маркс у передмові «До критики політичної економії» писав, що право й правові відносини не можуть бути зрозумілими ні із самих себе, ні з так званого загального розвитку людського духу й що вони кореняться в матеріальних умовах життя «громадянського суспільства», анатомію якого слід шукати в політичній економії [5, с.727].

Незважаючи на те, що вся загальнолюдська практика винесла вирок марксистському підходу до пояснення суспільних явищ, у тому числі права, як украй однобічному й заангажованому, у пострадянській науці фінансового права він ще продовжує залишатися домінуючим і сприйматися істиною в найвищій інстанції. Тим більше, досить цікаві й повчальні оцінки марксистського методу в суспільствознавстві, судження й висновки про нього, що належать перу видного французького філософа ХХ століття Жана Поля Сартра, зроблені ним у спеціальній праці «Проблеми методу», присвяченій критичному переосмис-

ленню матеріалістичної діалектики, психоаналізу й екзистенціалізму.

Насамперед, упадає в око спостереження Ж.П.Сартра про те, що «Ми тільки не повинні встановлювати ніяких **апріорних субординацій** в суспільствознавстві (саме так велить діяти марксизм. – Г.Р.) – вони практично ніколи не підтверджуються живою, багатофакторною суспільною практикою» [8, с.73]. Кожне суспільне явище, доходить висновку Ж.П.Сартр, розвивається головним чином під впливом іманентних законів і закономірностей, хоча несе в собі й вплив зовнішнього середовища. «Сучасний марксизм, що не визнає цих принципів, – резюмує Ж.П.Сартр, – позбавив себе можливості зрозуміти значення й цінності [об'єктів пізнання. – Г.Р.], тому що зводити значення об'єкта до чистої інертної матеріальності самого цього об'єкта [у нашій випадку до детермінованості права економікою. – Г.Р.] настільки ж абсурдно, як і намагатися вивести право з факту» ... «зовнішнього» [8, с.141].

Детерміністські уявлення про податково-правовий інститут, крім вищевикладеного, суперечать також загальнофілософському закону єдності форми й змісту. Цей закон гласить, що діалектично взаємозалежними, атрибутивними між собою є **форма й зміст одного і того самого явища**, не форма одного, а зміст іншого явища [3, с.298-300]. Податки й податкове право не атрибутивні взаємно, оскільки являють собою дві зовсім різні субстанції об'єктивної реальності, кожна з яких має власні зміст та форму. Зміст і форма інституту податкового права є явища об'єктивні та назовні проявляються різними сторонами. Відносно змісту це його матеріальний, соціальний, вольовий, ціннісний й інші аспекти. Свої грані має й форма інституту податкового права - це зовнішня форма (межа), внутрішня форма (структура), а також форма власне інституту податкового права, яке є таким щодо податково-правових норм, які його складають і наповнюють (законодавство).

Принципове значення, на нашу думку, для розуміння істинного співвідношення податкового права й податків мають деякі висновки, зроблені зокрема, вона резюмує, що «під інститутом фінансового права [податкове право один з них. – Г.Р.] з позицій системного підходу й структурно-функціонального методу його пізнання необхідно розуміти діалектичну єдність і взаємозовненість його юридичних змісту й форми та зв'язків між ними» [1, с.91]. Як не складно переконатися, податкове право й податки з адекватного їхньої природі системного підходу до розуміння

їхніх субстанціональних властивостей суть різні явища, що не перебувають ні в яких детерміністських зв'язках між собою. Між ними існують зв'язку взаємного впливу, насамперед, впливу податкового права на податки через платника податків, його волю.

Для дослідження й характеристики цього впливу Л.В. Вакарюк застосовує поняття «права форма» з метою розрізнення його з поняттям «форма права», у нашій випадку з податковим правом як інституціональним явищем. Потім вона формулює свій другий принципової важливості висновок, який ми вважаємо за необхідне привести в буквальному авторському викладі: «... поняття **правової форми** публічних фінансів полягає в тому, що вона є не стільки прийомом фінансово-правового опосередкування й організації неправової матерії, скільки засобом фінансово-правового впливу на публічні фінанси. Останні при цьому є не співвідносною з формою категорією змісту, а об'єктом, предметом впливу на нього з боку правової матерії. У кожній ланки публічних фінансів є адекватна правова форма, що робить систему інституту фінансового права вибірково відкритою. Корінна відмінність між внутрішньою й зовнішньою формами інституту фінансового права і його правовою формою полягає в тому, що перших дві характеризують внутрішню будову правового матеріалу у відповідному інституті, разом зі змістом даного інституту визначають його правову природу, тоді як **правова форма** фінансово-правового інституту зумовлюється зв'язками окремих правових норм і їх якісно виокремлених груп з відповідними ланками публічних фінансів та характеризує способи, засоби, обсяги, межі і т.д. впливу певного інституту фінансового права на відповідну ланку публічних фінансів. Саме на шляху даного підходу до розуміння природи фінансового права й публічних фінансів, їхньої взаємодії між собою, – резюмує Л.В. Вакарюк, – можливе успішне розв'язання кардинальних теоретичних, методологічних і практичних проблем інституту фінансового права як феномена права й інструмента його впливу на публічні фінанси» [1, с.92].

Ми цілком і повністю поділяємо ці висновки Л.В.Вакарюк як істинні й достатньо обґрунтовані. Отже, між податковим правом, як одним з інститутів фінансового права, і податками не існує й не може існувати за їх природою ні прямого, ні зворотного детермінантного зв'язку. Тобто **ніякі зміни юридичних конструкцій податку та вдосконалення податкової системи не здаються самі по собі, у відриві від інших факторів**

оподаткування, привести до знаходження того оптимуму правового впливу на платника податків, який би обернувся соціуму постійною повною сплатою всіх податків всіма платниками податків. Отже, податково-правового kota Шредінгера також неможливо піймати в принципі.

Апологети податково-правових доктрин етатизму й персоніцентризму у своїх пошуках шляхів підвищення ефективності оподаткування проходять мимо ще одного парадоксального явища оподаткування - блага суспільного користування (суспільні товари), створювані публічною владою за рахунок податків, що надійшли, відрізняються від звичайних ринкових товарів неподільністю на окремі частини, призначенням для загального споживання, а також тим, що певна кількість суспільних благ може в один і той же час задовольняти потреби додаткових споживачів без зменшення рівня задоволення цих же потреб уже наявних споживачів (Див.: Андрущенко В. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті. Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів. – Львів: Каменяр, 2000. – С.47-52). Класичним прикладом такої ситуації може бути, наприклад, оборона країни (блага зовнішньої національної безпеки), яка раз уже вона є, зовсім не зменшується в міру приросту населення тієї або іншої країни, оскільки багато суспільних благ мають ще й ту особливість, що ними неможливо обділити тих їх споживачів, які в силу різних причин не оплатили їх. Особа, що, скажімо, ухиляється від сплати податків і тому не бере участі у фінансуванні бюджетних витрат на оборону країни, зовсім не виключається із числа споживачів блага національної безпеки, тому що фактор суб'єктивної вартості блага його споживачеві проявляє себе лише на індивідуальному рівні. Податки, надходячи в засіки держави, знеособлюються, переплавляються в загальному казані.

Така неподільність і неконкурентність суспільних благ робить їх доступними навіть тим споживачам, хто їх не оплачує. Після цього вже держава виступає постачальником певних благ і послуг на фінансових умовах, визначених суспільним вибором їхніх споживачів як виборців і платників податків одночасно. У результаті виникає ситуація, що одержала в західній фінансово-правовій літературі назву «проблеми безквиткового пасажира» - можливості користуватися суспільними благами, не фінансуючи їхньої вартості. Така специфіка суспільних благ об'єктивно визначає їхню примусову оплату, що забезпечується державною владою через фіскально-бюджетну систему. Але навіть за таких умов значна

частина платників податків воліє не платити податки, а залишати призначену для фінансування публічних потреб частину фінансів собі й обертати її, користуючись її взаємовиключними властивостями задовольняти ті й інші інтереси, для задоволення виключно приватних потреб (Див.: Рубинштейн А.Я. Экономика общественных предпочтений. Структура и эволюция социального интереса. – СПб.: Алетейя, 2007. – С.77-85, 307-315). На мові права це називається «свавіллям». А воно може бути переборено в основному вихованням найвищої загальної, в тім числі податково-правової культури платника податків. Інакше піймати податково-правового kota Шредінгера, тобто з визначеністю сказати, сплатив чи ні платник податків належний йому по праву податок, неможливо в принципі.

Висновки. 1. Публічним фінансам внутрішньо властиві парадоксальні, взаємовиключні властивості задовольняти як публічні, так і приватні інтереси, що істотно знижує мотивацію до сплати податків. Дане явище ще більше підсилюється знеособлюванням, деперсоніфікацією податкових надходжень у публічних фондах фінансових ресурсів. 2. Між податками й податковим правом ні прямого, ні зворотного детермінізму не існує, оскільки вони суть різні явища об'єктивної реальності. Якими б не були досконалими юридичні конструкції податків і правові засади податкових систем у цілому, цього недостатньо для забезпечення постійної сплати податків усіма їх платниками у повному обсязі у відповідні публічні фонди коштів. 3. Піймати податково-правового kota Шредінгера, тобто домогтися повної сплати податків усіма їх платниками винятково юридичними засобами, неможливо в принципі. 4. Для цього необхідно ще виховати належний рівень податково-правової культури населення.

Список літератури

1. Вакарюк Л.В. Інститут фінансового права як діалектична єдність змісту та форми права // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Випуск 402: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2007. – С.71-95.
2. Гаврилюк Р.А. Эгалитарная (инструментально-потребностная) концепция налогового права / Современные проблемы теории налогового права: материалы международной научной конференции. Воронеж, 4-6 сентября 2007 г. / Под ред. М.В.Карасёвой. – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2007. – С.24-32.

3. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия для философских наук. Том 1. Наука логики. – М.: Мысль, 1996. – С.298-300.
4. Гусева Т.А. Налоговое планирование: концепция правового регулирования: Монография. – Орел: Орел ГТУ, 2007.
5. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. Т.12. – С.727.
6. Налоговое администрирование: Ежегодник. 2007 / Под общ. ред. С.В.Запольского, Д.М.Щекина. – М.: Статут, 2008.
7. Пушкарева В.М. История мировой и русской финансовой науки и политики. – М.: Финансы и статистика, 2003.
8. Сартр Ж.П. Проблемы метода. Статьи / Пер. с франц. В.П.Гайдамака. – М.: Академический Проект, 2008. – С.73.
9. Титов А.С. Теоретико-правовые основы налогового администрирования в Российской Федерации. Дис. ...докт. юрид. наук. – М., 2007.
10. Фейерабенд П. Против метода. Очерк анархистской теории познания. Пер. с англ. А.Л.Никифорова. – М.: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – С.47.
11. Шредингер Э. Избранные труды по квантовой механике. – М., 1976. – С.255.
12. Weber M. Rechtssoziologie / Aus dem Manuskript hrsg. N. eingel. Von Winkelman J. / - Neuwied: Luchterhand, 1960. - S.196.

Стаття надійшла до редколегії 14 грудня 2007 року.

Рекомендована до опублікування у «Віснику» науковим редактором П.С.Пацурківським.

R.O. Gavryliuk

QUANTUM SUPERPOSITION OF PUBLIC FINANCES AND EFFICIENCY OF THE LEGAL ADJUSTING OF TAXATION: PROBLEMS OF THEORY

Summary

To public finances own inwardly peculiar paradoxical, mutually exclusive properties both public and private interests, that substantially reduces motivation to payment of taxes. It is not existed between taxes and tax right for neither direct nor reverse, determinism, as they carry the different phenomena of objective reality. To catch tax-legal cat Shredinger, that to obtain complete payment of taxes all their payers exceptionally by legal facilities, it is impossible in principle. It is for this purpose necessary yet to educate the proper level tax-legal cultures of population.